

Wilde rozen als typische
bocagesoort

Veel floristen lopen met een boog om rozen heen

- In het Zuid-Limburgse landschap zijn rozen een belangrijk plantengeslacht. Ze komen talrijk voor in kalkgraslanden, graften, groeven, bosranden en houtsingels. Ze zijn een mooi en opvallend element in het bocagelandschap. Kijken we in de verspreidingsatlas en op waarneming.nl dan blijkt echter dat er weinig informatie is over welke soorten er eigenlijk groeien. Alleen rozenspecialisten (rhodologen) hebben de rozenstruiken tot op soort benoemd.
- Met mijn lezing probeer ik wat koudwatervrees weg te nemen. Ook hoop ik jullie aan te zetten om je verder in de wonderlijke wereld van de rozen te verdiepen. Ik start daarom met een korte uiteenzetting van de stand van zaken in onze kennis van rozen en een verwijzing naar publicaties die mij geïnspireerd hebben.
- Als volgende stap geef ik een aantal praktische tips.
- Tot slot ga ik in op een aantal hybriden die pas na 2020 in Nederland herkend zijn.

Inheemse rozen in Zuid-Limburg

- Tot inheemse rozensoorten worden soorten gerekend die van nature in Nederland voorkomen. Voor (wild) autochtoon of oorspronkelijk inheems materiaal wordt de volgende definitie gehanteerd: ‘materiaal dat zich sinds zijn spontane vestiging na de laatste ijstijd altijd natuurlijk heeft verjongd of kunstmatig vermeerderd werd met strikt lokaal autochtoon materiaal’ (Heybroek, 1992).
- Het onderzoek naar rozen in ons land heeft een sterke impuls gekregen door de publicatie in Gorteria van De wilde rozen (Rosa L.) van Nederland in 2011, van de hand van Piet Bakker, Bert Maes en Hans Kruijer. De hierin gehanteerde sleutel vormt de basis van de sleutel van Piet Bakker en Bert Maes in Heukels Flora 24 uit 2020

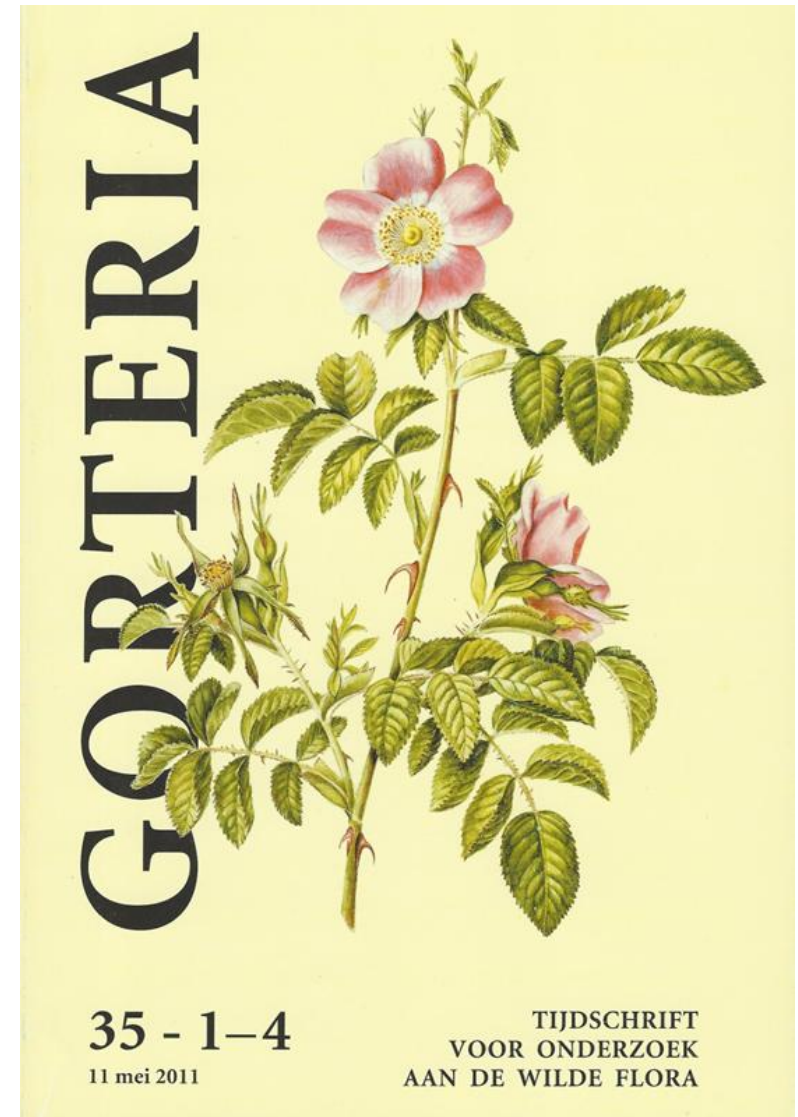
In 2019 zagen twee belangrijke publicaties het licht:

- Een digitale publicatie van Piet Bakker, Bert Maes, Roger Maskew & Clive Stace: Dog-roses (Rosa sect. Caninae): towards a consensus taxonomy. British & Irish Botany 1(1): 7-19, 2019.
In deze publicatie komen Britse en Nederlandse rhodologen tot overeenstemming of een specifieke roos een soort, hybride of variëteit genoemd moet worden

- Arnout Zwaenepoel: Wilde rozen in het Zwin en de kustduinen. Hoe de seksuele frivoliteit van wilde rozen tot wanhoop drijft.
In dit uitmuntende werk publiceert Arnout een sleutel waarvan de taxonomie gebaseerd op bovengenoemde digitale publicatie van Piet Bakker e.a.. Deze sleutel is veel uitgebreider dan de sleutel in Heukels Flora 24. Ze vormt ook de basis voor de sleutel in de Flora van België uit 2023.
- Heel recent is de Sleutel voor de wilde rozen van Nederland van Piet Bakker en Jan Klinckenberg (augustus 2025). Deze sleutel sluit zoveel mogelijk aan bij de sleutel in de Flora van België. Ze is echter toegespitst op de Nederlandse situatie. Hybriden die in Nederland nog nooit zijn aangetroffen zijn niet in de sleutel opgenomen. Ook probeert deze sleutel een oplossing te vinden voor rozen waarbij je via de sleutel in de Flora van België onterecht uitkomt op *Rosa caesia* of *Rosa vosagiaca*.
- Binnen waarneming.nl wordt deze sleutel al gebruikt. Floron heeft de in de sleutel genoemde soorten en hybriden opgenomen in de NDFF en de Verspreidingsatlas. Oude namen en synoniemen zijn verwijderd. Onlangs heeft ook Leni Duistermaat (Naturalis/De Heukels) gereageerd. Ze had een nog een aantal vragen en opmerkingen. Dit overleg loopt nog.
Voor de sleutel zie [Forum.waarneming.nl](https://forum.waarneming.nl/index.php/topic,384755.msg2619386.html#msg2619386) (Rozensleutel)
<https://forum.waarneming.nl/index.php/topic,384755.msg2619386.html#msg2619386>
- Alle genoemde sleutels zijn gebaseerd op morfologische kenmerken daar DNA-onderzoek tot dusverre onvoldoende duidelijkheid heeft opgeleverd in de evolutie van wilde rozen.
- Hieronder afbeeldingen van publicaties die ik iedere florist kan aanraden. Voor mij ging in ieder geval een wereld open.

**Piet Bakker, Bert Maes en Hans Kruijer
(2011)
De wilde rozen van Nederland**

- Deze publicatie is nog altijd een aanrader als je thuis wilt raken in de wonderlijke wereld van de wilde rozen. Het geeft inzicht in de taxonomie en gaat uitgebreid in op de uiterlijke kenmerken van elke roos die genoemd wordt in de sleutel van Heukels Flora 24.
- Deze publicatie is gratis te downloaden van het internet.

Zwaenepoel, A. (2019).

Wilde rozen in het Zwin en de kustduinen. Hoe de seksuele frivoliteit van wilde rozen tot wanhoop drijft.

- Voor mij de absolute inspiratiebron. Het boek is heel toegankelijk geschreven en geeft veel inzicht in de rozen die voorkomen in de Belgische kuststreek. Hierbij komen ook veel hybriden aanbod. Met name de vergelijkende tabellen met de morfologische kenmerken van de verschillende rozen zijn een grote hulp bij het determineren.
- Dit boek is/was te bestellen bij de provincie West-Vlaanderen.
- Als ik Arnout Zwaenepoel aanhaal betreft het dit boek.

Lodewijk van Kemenade en Bert Maes (2025) Wilde bomen en struiken

Deze recente publicatie geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welke soorten zijn wild (autochtoon) en welke niet?
- Wat zijn de onderscheidende kenmerken van wilde exemplaren?
- Welke uitheemse soorten en/of ondersoorten lijken op inheemse soorten?

**Joop Schaminée, Nils van Rooijen & Joukje Buiteveld
(2020)**

m.m.v. Bert Maes en Piet Bakker

Rozen in de genenbank

- De doelstelling van deze publicatie is om een antwoord te geven op de vraag welke soorten van het geslacht Rosa in de genenbank opgenomen dienen te worden en van welke taxa het genenmateriaal eventueel in situ voor de lange termijn geborgd kunnen worden.
- De publicatie geeft van 19 rozen een kenschets van de soort met advies over opname in de genenbank. Opmerkelijk is dat het advies luidt om wel de soorten, maar niet de hybriden op te nemen
- Deze publicatie is gratis te downloaden van het internet.

Veel floristen lopen met een boog om rozenstruiken heen!

- Wilde rozen spreken al eeuwenlang tot de verbeelding. Zie bijvoorbeeld Madonna met de wilde rozen van Jan van Scorel in het Centraal museum in Utrecht. Toch lopen veel floristen met een boog deze struiken heen.
- Rozen zijn namelijk niet alleen mooi, maar ook moeilijk op naam te brengen. Ik citeer hier uit de recente publicatie Wilde bomen en struiken van Lodewijk van Kemenade en Bert Maes:
“Het onderscheid tussen de vele soorten en hybriden is lastig. De taxonomie is nog niet helemaal helder en de bijzondere overerving van kenmerken maakt de interpretatie van de verdeling van de kenmerken over de te onderscheiden soorten ingewikkeld. Onze inheemse rozen zijn erg variabel en vormen onderling hybriden.”

Rozentaxonomie

- Ik citeer hier Arnout Zwaenepoel.
- De kern van het probleem huist erin dat we nog heel weinig weten over het ontstaan van de variatie binnen de rozen en over de waarde van kenmerken als beharing, klieren, stand van de kelkbladen, grootte van het stijlkanaal enz. Daarom berusten de meeste determinatiesleutels eerder op een pragmatisch systeem van gemakkelijk waar te nemen kenmerken (typologische opdeling) dan op een goed begrip over de ontwikkelingsgeschiedenis van de wilde rozen (fylogenetische opdeling).
- Genetisch onderzoek maakt een ding duidelijk: alle rozen binnen de sectie Caninae (en daar behoren zowel de hondsrozen, de viltrozen als de egelantierrozen toe) zijn in feite van hybride oorsprong.
- De genetica van de rozen binnen deze groep is trouwens ingewikkeld. Er bestaat een afwijkende vorm van meiose, de canina-meiose, waardoor bij de nakomelingen het merendeel van de chromosomen van de moeder afkomstig zijn.

- Ter verduidelijking: Meiose, ook wel reductiedeling of rijpingsdeling genoemd, is een type celdeling dat specifiek is voor de vorming van geslachtscellen (gameten), zoals spermatozoïden (zaadcellen) en eicellen). Bij meiose wordt het aantal chromosomen gehalveerd, waardoor de dochtercellen (gameten) haploïd zijn (n) in plaats van diploïd ($2n$) zoals de lichaamscellen. Dit is essentieel voor seksuele voortplanting, omdat bij bevruchting twee haploïde gameten (van beide ouders) samensmelten om een diploïde zygote te vormen.
- De canina-meiase leidt ertoe dat de meeste onderscheidende kenmerken, als beharing, beklieving van het blad en de structuur van de waslaag op de bladeren, van de moeder afkomstig zijn. Een aantal voor de determinatie belangrijke kenmerken zoals diameter van de stijlopening, stand en de persistentie van de kelkbladen (afvallende of blijvende kelkbladen) zouden via de vader worden overgeërfd.
- De rozen binnen de sectie Caninae zijn geen diploïden, maar polyploïden. De mannelijke gameet draagt slechts 7 chromosomen bij, terwijl de vrouwelijke gameet 21, 28 of 35 chromosomen doorgeeft.
- Naast die ongewone meiose bij deze rozen komt ook de ongeslachtelijke reproductie via zaad (apomixis) regelmatig voor. Het verklaart voor een deel hoe rozenhybriden zich toch nog kunnen vermeerderen. Om het nog ingewikkelder te maken is er ook sprake van terugkruisingen (introgressie).
- De canina-meiase heeft ook tot gevolg dat bijvoorbeeld de kruising van een vrouwelijke Egelantier met een mannelijke Viltroos lijkt op een egelantier en de kruising van een vrouwelijke Viltroos met een mannelijke Egelantier lijkt op een Viltroos. In beide gevallen noemen we de hybride *Rosa x avrayensis*.

- De voorlopige conclusie van rhodologen is om rozen met vrij gestabiliseerde kenmerken, die al geruime tijd voorkomen in Noordwest-Europa en waarvan het ouderschap meestal onduidelijk is, als soorten te beschouwen. De rozen die relatief recent ontstaan zijn, met een duidelijke overlapping in het areaal van de bekende ouders rekenen we tot de hybriden.
- Door de sterke hybridisatie is vaak onduidelijk waar de grenzen liggen tussen de verschillende hybriden. Vrijwel zeker is er geen sprake van een specifieke hybride, maar van een hybridencomplex. Ik noem dat een containerhybride. Een mooi voorbeeld is de Schijnegelantier (*Rosa x gremlii*). In feite zijn dat alle rozen die geen zuivere Kleinbloemige roos (*Rosa micrantha*) of Egelantier (*Rosa rubiginosa*) zijn. Naar believen kun je hier veel aparte hybriden onderscheiden. Je komt er nooit meer uit. In Duitsland hebben de rhodologen daarom besloten om *Rosa x gremlii* onder te brengen bij *Rosa rubiginosa*.
- Overigens is in Nederland de zuivere *Rosa micrantha* zeer zeldzaam en de Egelantier zeldzaam. Een op het oog zuivere Egelantier blijkt bij het zorgvuldig opmeten van het stijlkanaal toch Schijnegelantier te zijn. Ik heb de laatste jaren een aantal floristen moeten teleurstellen. De al goedgekeurde Kleinbloemige roos bleek bij nader inzien toch Schijnegelantier te zijn.

Genetisch onderzoek

Het rapport Rozen in de genenbank meldt de volgende resultaten van genetisch onderzoek. In heb de namen aangepast aan de meest recente naamgeving.

- In grote lijnen wordt de classificatie van inheemse rozen volgens Heukels' Flora (2020) ondersteund door het genetisch onderzoek van De Rieket al. (2013), al kunnen er binnen de subsecties Caninae en Rubigineae minder soorten bevestigd worden. Binnen de subsectie Rubigineae zien deze auteurs de soorten *Rosa micrantha*, *Rosa rubiginosa* en de vermeende hybride *Rosa* × *gremlii* als een soortencluster. Evenzo overlappen verschillende soorten in de subsectie Caninae aanzienlijk en zijn deze ook het best te beschouwen als één soortencomplex (*Rosa caesia*, *Rosa canina*, *Rosa corymbifera*, *Rosa vosagiaca*, *Rosa* × *subcanina* en *Rosa* × *subcollina*). Ook stelt men voor om *Rosa tomentella* op te nemen in subsectie Caninae. *Rosa squarrosa* is niet het onderzoek van De Riek et al. (2013) opgenomen. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor *Rosa* × *insignis* (*Rosa canina* × *Rosa squarrosa*). Deze laatste toevoeging is van mijzelf.
- Overigens is *Rosa tomentella* al in de Heukels Flora 24 uit 2020 ondergebracht in de subsectie Caninae.

Resultaten recent veldonderzoek in Nederland en België

- In de nieuwe sleutel van Bakker en Klinckenberg zijn vergeleken met Heukels Flora 24 veertien hybriden toegevoegd. Daarvan zijn er twaalf voor het eerst na 2020 (de verschijning van Heukels24) in Nederland waargenomen. Dit laatste klopt niet helemaal. Deels zijn het oudere waarnemingen die pas recent goed op naam zijn gebracht. Het betreft de volgende hybriden:

Rosa x andegavensis	Rosa x avrayensis	Rosa x bishopii	Rosa x biturigensis
Rosa corymbifera x Rosa tomentella	Rosa x deseglisei	Rosa x dumalis	
Rosa x dumetorum	Rosa x insignis	Rosa x margerisonii	Rosa x nitidula
Rosa x semiglabra	Rosa x suberecta	Rosa x timbalii	

Binnen de Rozenwerkgroep Nederland is er veel discussie geweest over het opnemen van de Rosa x semiglabra, de hybride tussen Rosa canina en Rosa corymbifera. Ongetwijfeld is dit geen zeldzame hybride. De ouders zijn niet zeldzaam en staan vaak bij elkaar in de buurt. Deze hybride is echter vaak niet met zekerheid vast te stellen doordat de haren in de loop van het seizoen sterk afslijten. In eerste instantie hadden we deze, in navolging van de sleutel in de Belgische Flora niet opgenomen. Na overleg tussen Bert Maes, Piet Bakker, Arnout Zwaenepoel en ondergetekende hebben we hybride toch toegevoegd.

Heel recent is de vondst van Rosa x suberecta in Friesland. Waarschijnlijk is deze hybride tussen Berijpte viltroos en Egelantier tussen 2011 en 2020 ook aangetroffen in het Zwanenwater. Ze is toen onterecht ingevoerd als Rosa mollis. Een soort die niet in Nederland voorkomt.

Verspreiding van wilde rozen in Nederland

- Omdat vrijwel niemand zich verdiept in (hybride) rozen kan weinig zinnigs over de verspreiding worden gezegd. Zeker is dat *Rosa x insignis*, de hybride tussen *Rosa canina* en *Rosa squarrosa* heel algemeen is. Ik denk zelfs de talrijkste roos van Nederland en België. Toch is de soort in grote delen van Nederland nog nooit waargenomen.
- Bijgaand de verspreidingskaart van 16-8-2025
- Op waarneming.nl staan 1.339 waarnemingen van deze roos in Nederland, waarvan 1.095 door ondergetekende en 111 door Guus de Vries. Op waarnemingen.be staan 1.711 vermeldingen waarvan 1.253 door Tim Vochten en 167 door Arnout Zwaenepoel (peildatum 1-9-2025)

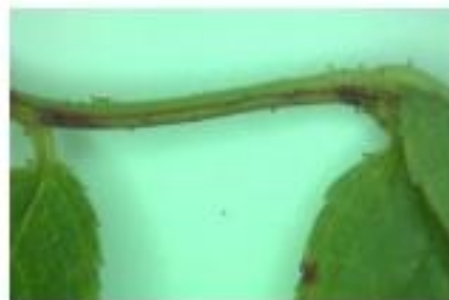

- Nog een voorbeeld van *Rosa x nitidula*, de hybride tussen een Egelantier en een Hondсроos met kale blaadjes.
- Deze verspreidingskaart vertelt niet waar *Rosa x nitidula* groeit, maar waar de floristen botaniseren die ook serieus naar rozen kijken.
- Op de peildatum 1 september 2025 bevat waarneming.nl in totaal 118 waarnemingen, waarvan 88 door ondergetekende.
- Op waarnemingen.be staan 45 waarnemingen waarvan 16 van Tim Vochten en 12 van Arnout Zwaenepoel.

Tips bij veldonderzoek aan rozen

- Bekijk meerdere bladen en bottels van een struik. Voor een betrouwbare determinatie zijn rood kleurende bottels tussen eind juli en oktober noodzakelijk. Een goede loep is nodig om beharing en beklieving goed waar te nemen. Bladkenmerken dienen aan kortloten bestudeerd te worden. Dat zijn korte bloemdragende zijscheuten die niet verhout zijn. Bladeren aan langloten van het eerste jaar wijken nogal eens af. Bij rozen van de sectie Caninae (Hondsrozen, Egelantierrozen en Viltrozen) laten we de centrale bottel in een bloeiwijze buiten beschouwing omdat deze oudste bottel vaak afwijkt van alle andere bottels in dezelfde bloeiwijze: grotere bottel en kortere bottelsteel. De doorsnede van het stijlkanaal (orificium) wordt gemeten op de smalste plek van een in de lengterichting doorgesneden bottel.
- Zelf ga ik nog een stap verder. Ik verzamel takjes met daaraan blaadjes en bottels (minimaal 3 bottels exclusief de middelste bottel). Thuis gebruik ik een binoculair met een camera op de derde poot. Ik maak horizontale sneetjes van de top van de bottel en meet de breedte van het stijlkanaal van het schijfje met de smalste doorsnede. Dat doe ik bij twee of indien nodig bij alle bottels. Per roos maak ik zo'n 10 tot 20 foto's en upload deze naar waarneming.nl en daarmee ook naar de NDFF. Het grote voordeel is dat op basis van de foto's de soort gedetermineerd kan worden en ook later, bij eventueel veranderende inzichten opnieuw beoordeeld kan worden. Dit is een tijdrovende procedure die ook apparatuur vereist die de meeste mensen niet hebben.

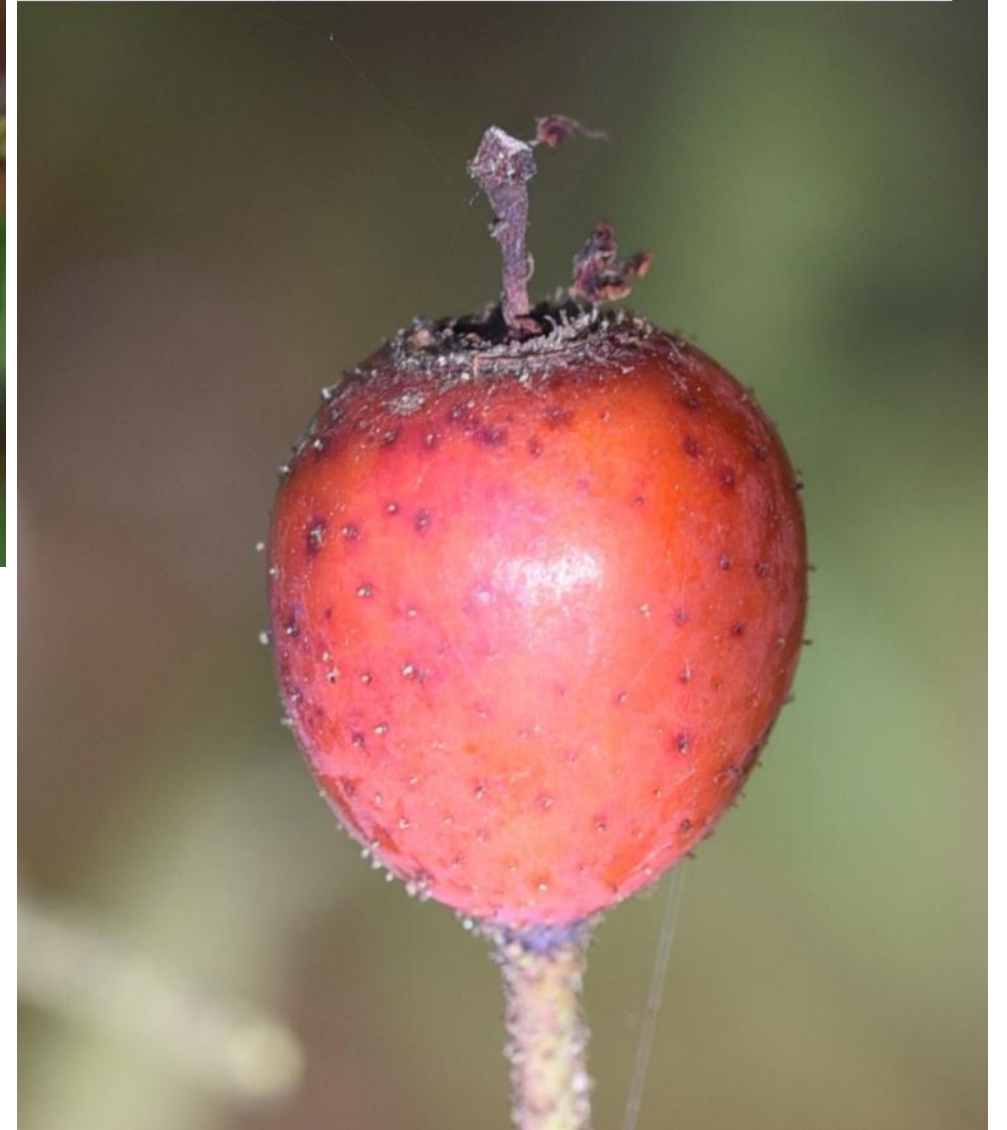

Rosa x nitidula

Sint-Pietersberg, 17 augustus 2025

Rosa arvensis, Bosroos Bemelerberg, 2023-10-02

Wat uitleg over
belangrijke
begrippen bij
het
determineren
van rozen

De eerste stap in een
rozensleutel is de vraag of de
stijlen tot een zuiltje zijn vergroeid
of niet. Een zuiltje treffen we aan
bij *Rosa arvensis*, *Rosa multiflora*
en *Rosa stylosa*.

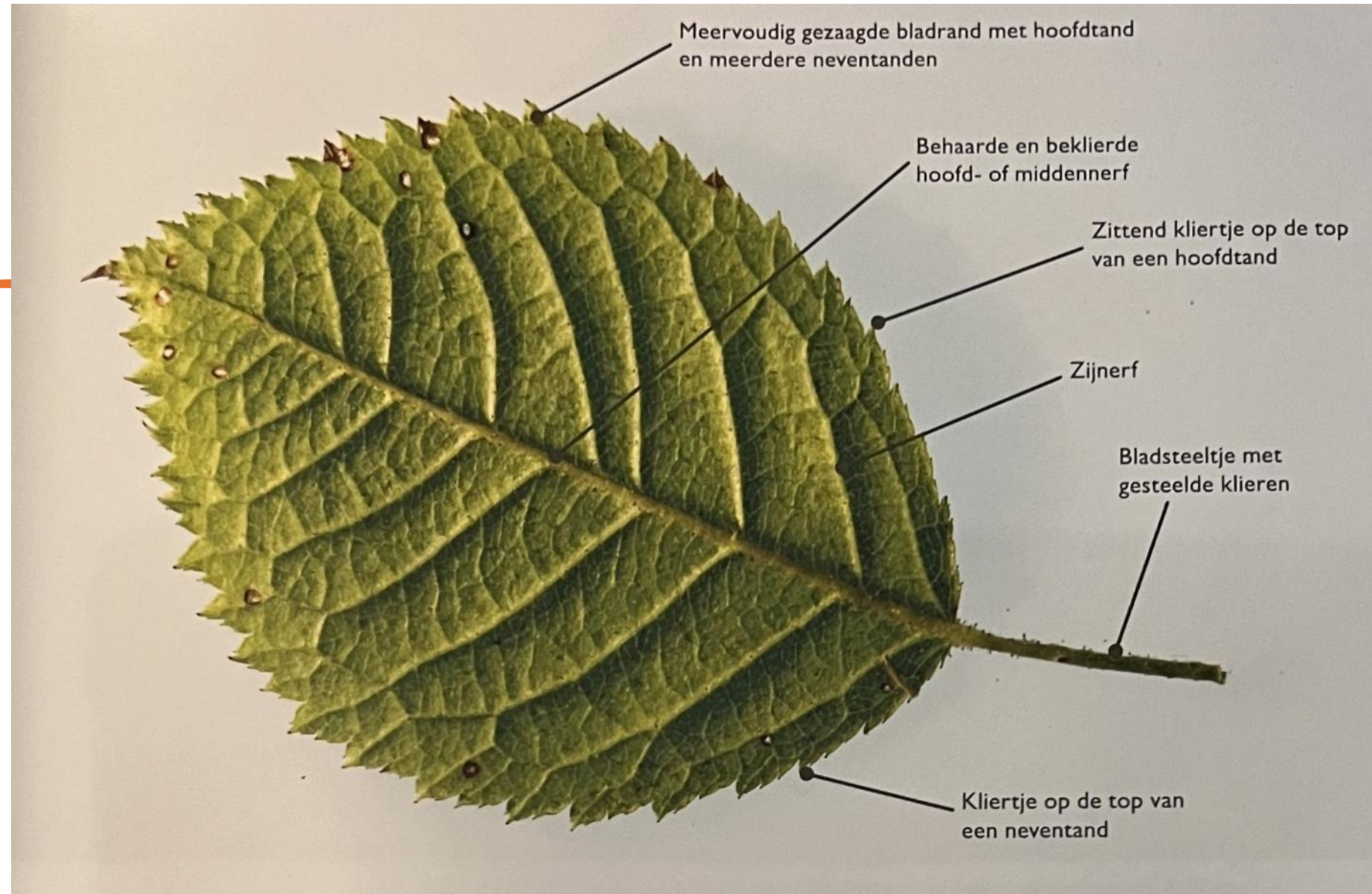

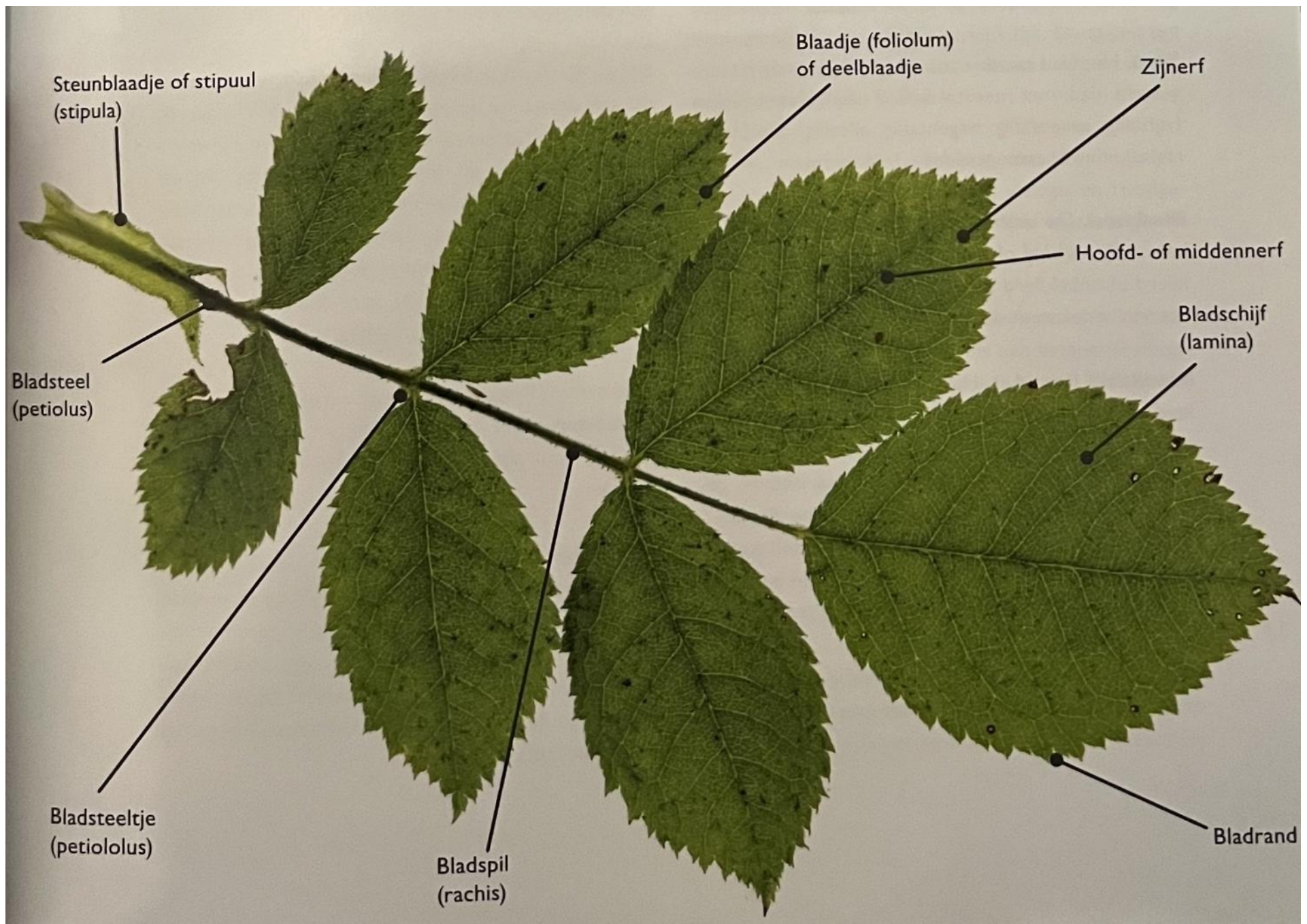
- De volgende vraag in de sleutel is of alle kelkbladen gaafrandig zijn. Bij Hondsrozen, Egelantierrozen en Viltrozen hebben twee van de drie buitenste kelkbladen aan beide kanten bladachtige aanhangsels, één kelkblad heeft aan één kant aanhangsels en de twee binnenste kelkbladen zijn gaafrandig.
- Bijgaande afbeelding uit het boek van Arnout Zwaenepoel laat dit mooi zien.

Kelkbladen teruggeslagen, steil opgericht en afstaand

- Om rozen te determineren is het noodzakelijk enkele specifieke termen onder de knie te krijgen. Op deze twee afbeeldingen uit Wilde rozen in het Zwin en de kustduinen staan een aantal begrippen uitgelegd.

Wetenswaardige tips uit Wilde bomen en struiken

Onderstaande tekst heeft vooral betrekking op rozen uit de sectie Caninae, dat wil zeggen op Hondсроzen, Egelantierrozen en Viltrozen.

- Het is altijd nodig om naar meerdere kenmerken te kijken. Op de rachis (zie vorige dia) zitten altijd wel wat haren, die tellen niet mee bij de beoordeling. Viltige beharing geldt voor haren op het bladmoes, dus niet op de nerven. Een dubbel of meervoudig gezaagde bladrand komt vaak voor in combinatie met klieren. De geur van rozen hangt samen met klieren; hoe meer klieren des te sterker de geur.
- Bottels zijn schijnvruchten: het zijn uitgegroeide bloembodems, die de vruchten omhullen. De stijlen komen naar buiten via een opening in de bottel, de stijlopening of orificium. De grootte van de stijlopening en de vorm en de beharing van de stijlenbundel zijn bij iedere soort kenmerkend. Opvallend is dat een kleine stijlopening, dat wil zeggen smaller dan 0,9 millimeter, bijna altijd samengaat met kelkbladen die omlaag gericht zijn. Dit geldt met name als de bottel rijp is en rood kleurt. De stijlen zijn daarbij meestal weinig of niet behaard. Omdat de stijlopening klein is komen de stijlen gebundeld naar buiten als een boeketje

- Een grote stijloening, groter dan 1,2 mm, gaat samen met opgerichte kelkbladen. De stijlen zijn in dat geval dichtbehaard en hebben de vorm van een hoedje.
- De tussenvormen zijn variabel. Ze hebben een stijloening van 0,8-1,2 mm. Dit gaat meestal samen met afstaande kelkbladen. De tussenvormen vertonen vaak alle drie de typen van kelkstand aan één struik.
- De bovenzijde van de bottel heet discus. De stijloening is ongeveer een derde van de discus. Een vlakke discus is gecombineerd met een grote stijloening. Een gewelfde discus is gecombineerd met een kleine stijloening.
- Daarnaast wordt vooral gedetermineerd op grond van verschillen in bladbeharing en bladklieren en de vorm van de stekels.

Waar op te letten bij de Egelantierrozen-groep

Kenmerkend voor rozen uit deze groep zijn de blaadjes die aan de gehele onderzijde dicht bezet zijn, met klevrige naar appels of wijn geurende, kort gesteelde klieren.

Vorm van de bladvoet en bekliering bottelsteel:

De zeer zeldzame *Rosa agrestis*, *Rosa x inodora* en *Rosa elliptica* hebben een wigvormig bladvoet en onbeklierde bottelstelen. De overige Egelantierrozen hebben een afgeronde bladvoet en sterk beklierde bottelstelen.

Twee valkuilen:

1. door hybridisatie komen we regelmatig exemplaren van *Rosa agrestis* tegen met enkele kliertjes op de bottelstelen.
2. Het blaadje altijd uitvouwen. In het veld zijn blaadjes vaak enigszins dichtgevouwen en lijken dan soms een wigvormige bladvoet te hebben.

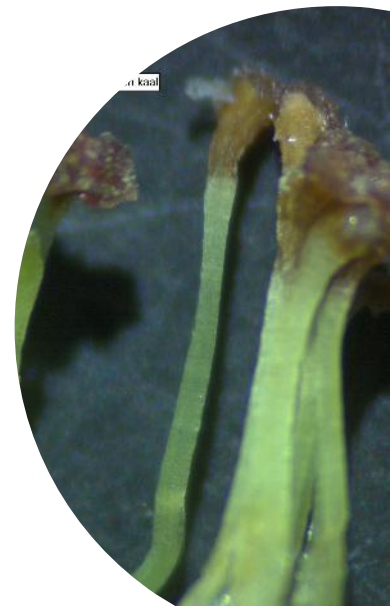
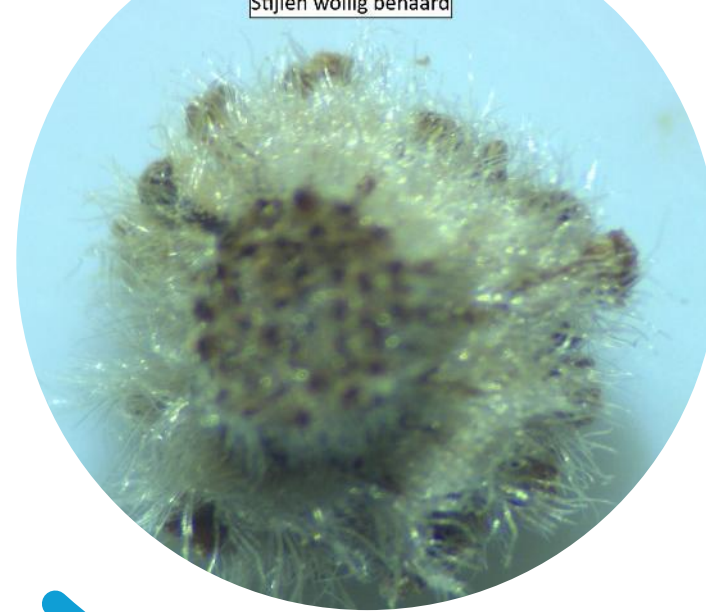

Rosa agrestis, Julianagroeven 16-8-2024

- **Combinatie van breedte van het stijlkanaal, beharing van de stijlen en de stand van de kelkbladen:**

Rosa agrestis en Rosa micrantha hebben een smal stijlkanaal ($< 0,8$ mm), kale of zwak behaarde stijlen en teruggeslagen kelkbladen die vroeg afvallen. Ook zijn de bottels smal en klein en de bottelstelen relatief lang. Let met name bij Rosa micrantha op dat de roos aan al deze voorwaarden voldoet. Regelmatig wordt onterecht een Schijnegelantier (*Rosa x gremlii* met smal stijlkanaal gedetermineerd als Kleinbloemige roos).

- Foto's midden: behaarde stijlen van Rosa rubiginosa en foto's rechts kale stijlen van Rosa micrantha. Foto's genomen op de Bemelerberg juni 2023.

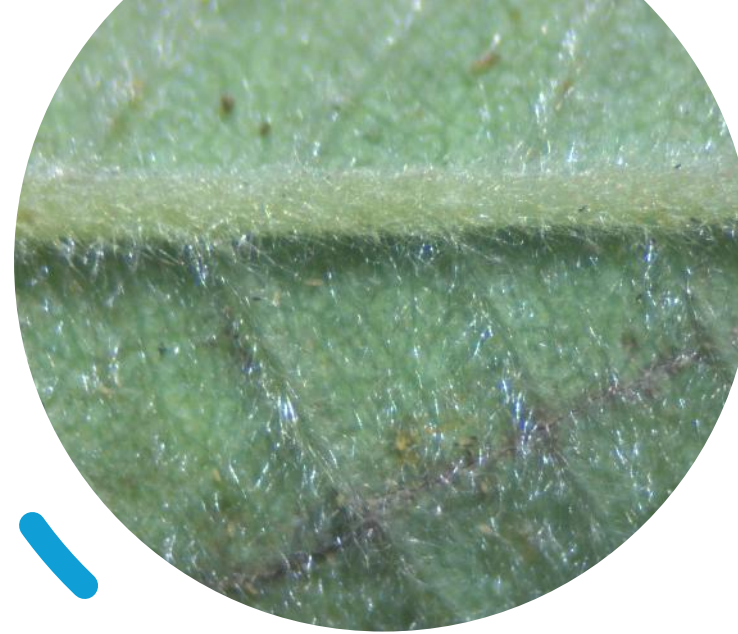
- Egelantier en Wigbladige roos hebben een breed stijlkanaal ($> 1,2$ mm), na de bloei steil opgerichte kelkbladen en sterk behaarde stijlen. In alle opzichten Intermediair tussen *Rosa agrestis* en *Rosa elliptica* is *Rosa x inodora*.
- In de meeste gevallen zul je Schijnegelantier (*Rosa x gremlii*) aantreffen. Dit is een hybridencomplex tussen *Rosa micrantha* en *Rosa rubiginosa*. In feite noemen we elke Egelantierroos met afgeronde blad die niet voldoet aan alle kenmerken van of *Rosa micrantha* of *Rosa rubiginosa*, *Rosa x gremlii*. In Duitsland wordt deze hybride ondergebracht bij *Rosa rubiginosa*.
- In de laatste Heukels uit 2020 wordt smalle blaadjes (± 1 cm breed) gerelateerd aan wigvormige bladvoet en onbeklierde bottelstelen en bredere blaadjes ($\pm 1,5$ cm breed) gerelateerd aan afgeronde bladvoet en beklierde bottelsteel. Dit verband klopt niet. Met name *Rosa x gremlii* heeft vaak zeer smalle blaadjes ($\pm 0,5$ cm breed). Bovendien zul je aan een struik meestal zowel smalle als brede blaadjes vinden. Dat geldt ook binnen één kortlot. Kortom: vergeet dit kenmerk.
- Een extra aandachtspunt zijn de hybriden tussen Egelantierrozen en rozen uit andere subsecties of zelfs andere secties. Deze hybriden komen regelmatig voor waar beide soorten samen groeien. Hybriden waarbij de Egelantierroos de moeder is lijken heel erg op de moederplant en zullen meestal niet worden opgemerkt. Hybriden waarbij de Egelantierroos de vader is, lijken erg op de moederplant. Deze hybriden zijn doorgaans een stuk gemakkelijker te vinden. We komen er later op terug.

Waar op te letten bij de Viltrozen-groep

Deze subsectie wordt gekenmerkt door de slanke stekels die meestal een smalle basis hebben. De blaadjes zijn in ieder geval aan de onderzijde viltig behaard. Ze hebben meestal, verborgen tussen de haren, licht naar hars of terpetijn ruikende klieren. Alle Viltrozen hebben beklierde bottelstelen. Een belangrijk verschil met sterk behaarde Hondсроzen.

Lengte van de bottelsteel en breedte van het stijlkanaal:

Waarschijnlijk komt in Zuid-Limburg alleen Viltroos (*Rosa tomentosa*) voor. Deze kenmerkt zich door een smal stijlkanaal ($< 0,8$ mm), teruggeslagen of afgevallen kelkbladen en relatief lange bottelstelen (minimaal 1,5 keer de lengte van de bottel).

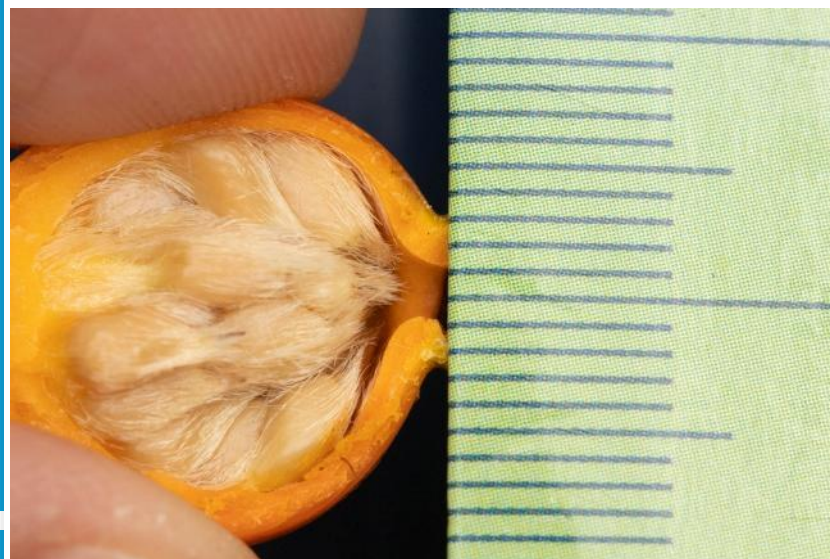
- **Wees attent op Rosa x avrayensis.**

Op veel plaatsen is de Viltroos verdrongen door Rosa x avrayensis. Deze hybride tussen een Viltroos en een Egelantier is waarschijnlijk inmiddels algemener dan de Viltroos. Kenmerkend zijn de egelantierklieren op de bladschijf. Het aantal klieren verschilt sterk.

Je mag er rustig vanuit gaan dat alle Viltrozen in Zuid- en Midden-Limburg met te korte bottelstelen, te brede stijlkanalen, afstaande tot opgerichte kelkbladen, naast slanke stekels ook forse hakige stekels in werkelijkheid Rosa x avrayensis zijn. In het verleden zijn deze vaak verkeerd gedetermineerd als Viltroos (*Rosa tomentosa*) of Schijnviltroos (*Rosa x suberectiformis*).

Rosa vosagiaca

Waar op te letten bij de Hondsrozen-groep

Deze subsectie wordt negatief gedefinieerd: het zijn rozen uit de Caninae sectie die geen Egelantierroos of Viltroos zijn.

Beharing en beklieving van de middennerf onderkant blad en de breedte van het stijlkanaal zijn de voornaamste onderscheidende kenmerken.

We maken bij deze subsectie onderscheid tussen kale en behaarde rozen en tussen rozen met een breed ($> 1,20$ mm), intermediair ($>0,80$ mm en $< 1,20$ mm) en een smal stijlkanaal ($< 0,90$ mm).

Rozen met een breed stijlkanaal, hebben rechtopstaande kelkbladen die tot in de winter blijven en relatief korte bottelstelen, die verborgen zitten achter grote schutbladen. In Nederland zijn dit de sterk behaarde *Rosa caesia* (Behaarde struweelroos) en de volledig kale *Rosa vosagiaca* (Kale struweelroos). Beide zijn zeer zeldzaam.

Rozen met een breed stijlkanaal die niet aan alle kenmerken van respectievelijk *Rosa caesia* of *Rosa vosagiaca* voldoen hebben we ondergebracht in de containerhybrides *Rosa x subcollina* en *Rosa x subcanina*. Het stijlkanaal van deze hybrides kan daarom zowel breed als intermediair zijn.

Rosa tomentella

Bladrand beklierd en meervoudig gezaagd, hoofdnerf onderkant blad behaard en sterk beklierd

Vooraf bij Hondsozen met een smal stielkanaal speelt naast de beharing en bekliering ook de tanding en bekliering van de bladrand een rol. Deze loopt uiteen van enkelvoudig gezaagd en onbeklierd zoals bij een zuivere *Rosa canina* s.s. en *Rosa corymbifera* tot meervoudig gezaagd en beklierd bij *Rosa squarrosa* en *Rosa tomentella*.

Rosa squarrosa en *Rosa tomentella* hebben altijd een sterk beklierde meervoudig gezaagde bladrand. *Rosa canina* s.s. en *Rosa corymbifera* hebben vaak ook een enkelvoudig tot dubbel gezaagde bladrand of een zuiver dubbel gezaagde bladrand.

Hondsozen met een beklierde bottelsteel

Rozen uit de Hondsozengroep hebben geen klieren op de bottels. Is dat wel het geval dan is er sprake van een hybride met een Bosroos (*Rosa x deseglisei*) of met een Egelantier (*Rosxa x nitidula* of *Rosa x timbalii*).

We gaan nu wat verder in op de hybriden in de rozensleutel die niet staan vermeld in de Heukels uit 2020.

<i>Rosa x andegavensis</i>	<i>Rosa x avrayensis</i>	<i>Rosa x bishopii</i>	<i>Rosa x biturigensis</i>
<i>Rosa corymbifera x Rosa tomentella</i>	<i>Rosa x deseglisei</i>	<i>Rosa x dumalis</i>	
<i>Rosa x dumetorum</i>	<i>Rosa x insignis</i>	<i>Rosa x margerisonii</i>	<i>Rosa x nitidula</i>
<i>Rosa x semiglabra</i>	<i>Rosa x suberecta</i>	<i>Rosa x timbalii</i>	

Rosa andegavensis, de hybride tussen *Rosa stylosa* en *Rosa canina* is vorige eeuw door gerenommeerde floristen en begin deze eeuw door Bert Maes in Nederland gevonden en ingevoerd onder de naam *Rosa canina* var. *andegavensis*. Op zich opmerkelijk omdat de moeder *Rosa stylosa* nooit in Nederland gevonden is.

Ik twijfel dan ook de betrouwbaarheid van deze determinaties. Recente, met goede foto's gedocumenteerde waarnemingen van deze hybride bleken alle betrekking te hebben op *Rosa x nitidula*, de hybride tussen een Hondstroos en een Egelantier. Nadere onderzoek moet meer duidelijkheid verschaffen over oudere waarnemingen. Gelukkig ligt er herbariummateriaal in Naturalis.

Rosa avrayensis hebben we hierboven al besproken.

Rosa x insignis

- Op vrijwel alle plaatsen in Nederland en België waar ik de afgelopen jaren naar rozen gekeken heb, is dit talrijkste roos. Ze is de hybride tussen de algemene *Rosa canina* s.s. (Hondsroos) en de zeer zeldzame *Rosa squarrosa* (Beklierde hondsroos). Waarschijnlijk is die laatste soort verdrongen door *Rosa x insignis*.
- Deze hybride hoort tot de Hondsroengroep. Ze heeft een smal stielkanaal, teruggeslagen of afgevallen kelkbladen en een onbeklierde bottelsteel. Bladsteel en bladspil zijn beklierd, kaal of heel licht behaard. Hoofdnerf onderkant blad is kaal en beklierd. Deze bekliering varieert van een of twee kliertjes tot vrij sterk beklierd. Ontluikende blaadjes zijn vaak veel sterker beklierd. In tegenstelling tot *Rosa squarrosa* heeft *Rosa x insignis* nooit klieren op de zijnerfven of op het bladmoes. De bladrand is dubbel gezaagd, maar dubbel of meervoudig gezaagd of een combinatie hiervan komen ook veel voor.

Rosa x nitidula

- Dit is verzamelnaam voor elke hybride tussen een kale Hondsroos en een Egelantier. Omdat deze hybride eerder niet in de flora's werd vermeld, is er weinig bekend over de verspreiding. Hij is overal aan te treffen waar ook de ouders staan. Ik vermoed dat ze niet echt zeldzaam is.
- Tot Rosa x nitidula, met Hondsroos als moeder, rekenen we elke kale Hondsroos met gesteelde klieren op de bottelsteel en eventueel ook op de bottel. Kaal wil zeggen dat in ieder geval de hoofdnerf onderzijde blad onbehaard is. Meestal heeft de hoofdnerf enkele kliertjes, maar dat is niet noodzakelijk. Kenmerkend is ook de sterke bekliering van de onderzijde van het kelkblad. Bij Hondsrozen is die doorgaans beperkt tot de rand van het kelkblad.
- Rosa x nitidula met Egelantier als moeder lijkt sterk op een Egelantier met afgeronde bladvoet, maar heeft juist onbeklierde of vrijwel onbeklierde bottelstelen en bottels. Tot nu toe 2 keer aangetroffen.

Bladrand meervoudig gezaagd en beklierd

Rosa x timbalii

- Dit is verzamelnaam voor elke hybride tussen een behaarde Hondsroos en een Egelantier. Weinig bekend over de verspreiding: waarschijnlijk zeldzaam.
- Tot Rosa x timbalii rekenen we elke behaarde Hondsroos met gesteelde klieren op de bottelsteel en eventueel ook op de bottel. Behaard wil zeggen dat in ieder geval de hoofdnerf onderzijde blad behaard is. Deze hoofdnerf is ook altijd beklierd.
- Rosa x timbalii met Egelantier als moeder lijkt sterk op een Egelantier met afgeronde bladvoet en is hier heel moeilijk van te onderscheiden.

bladrand ± dubbel gezaagd

Rosa corymbifera x Rosa tomentella

- Deze hybride is algemener dan Rosa tomentella (Beklierde heggenroos) en iets zeldzamer dan Rosa corymbifera (Heggenroos).
- Smal stijlkanaal en onbeklierde bottelsteel. Bladsteel en bladspil rondom behaard en beklierd. Hoofdnerf onderkant blad behaard en beklierd, bladrand enkelvoudig tot meervoudig gezaagd.
- Deze hybride verschilt van Rosa corymbifera omdat er enkele klieren zitten op de hoofdnerf en van Rosa tomentella omdat die laatste een sterk beklierde hoofdnerf heeft en altijd een meervoudig gezaagde en sterk beklierde bladrand.

Rosa x semiglabra

- Dit is de hybride tussen Rosa canina s.s. (Hondsroos) en Rosa corymbifera (Heggenroos). Ze komt waarschijnlijk overal voor waar ook de ouders aanwezig zijn.
- Deze soort lijkt op een zwak behaarde Rosa corymbifera. In de bloeitijd is ze gemakkelijk van deze laatste te onderscheiden, omdat Rosa corymbifera dan nog sterk behaard is. In de botteltijd is het een ander verhaal, omdat de beharing op blaadjes van rozen sterk slijt. Momenteel bekijken we waar we de grens gaan leggen.
- Rosa semiglabra heeft in ieder geval een behaarde en onbeklierde hoofdnerf onderkant blad en kale of heel zwak behaarde zijneren. Bovenzijde van het blaadjes is (vrijwel) kaal.
- Evenals de ouders heeft de roos een smal stielkanaal, in de botteltijd afgefallen of teruggeslagen kelkbladen en onbeklierde bottelstelen.

Rosa x dumetorum

- Dit is de hybride tussen Rosa canina s.s. (Hondsroos) en Rosa tomentella (Beklierde heggenroos). Weinig bekend over de verspreiding: waarschijnlijk zeldzaam.
- Kenmerkend zijn een rondom behaard en duidelijke beklierde bladsteel en bladspil en kale of bijna kale vrij sterk beklierde hoofdnerf onderkant blad. In tegenstelling tot Rosa tomentella is de bladrand variabel: van enkelvoudig tot meervoudig gezaagd.
- Evenals de ouders heeft de roos een smal stijlkanaal, in de botteltijd afgevallen of teruggeslagen kelkbladen en onbeklierde bottelstelen.

Rosa x biturigensis

- Dit is de hybride tussen Rosa spinosissima (Duinroos) en Rosa rubiginosa (Egelantier). De eerste vondst in Nederland was opmerkelijk genoeg in Zuid-Limburg, 100 meter van de Belgische grens. Waarschijnlijk is deze hybride in de duinen niet zeldzaam.
- De hybride met Duinroos als moeder lijkt op Duinroos. De plant is iets forser, de onderkant van de blaadjes, kelkbladen en bottel vaak met enkele kliertjes. Stekels zoals bij Duinroos met mogelijk ook enkele forse hakige stekels, zoals bij Egelantier.
- De hybride met Egelantier als moeder lijkt op Egelantier. Ze verschilt hiervan door het aantal deelblaadjes: bij Egelantier is dat 5-7-tallig, bij Rosa x biturigensis 7-9-tallig.

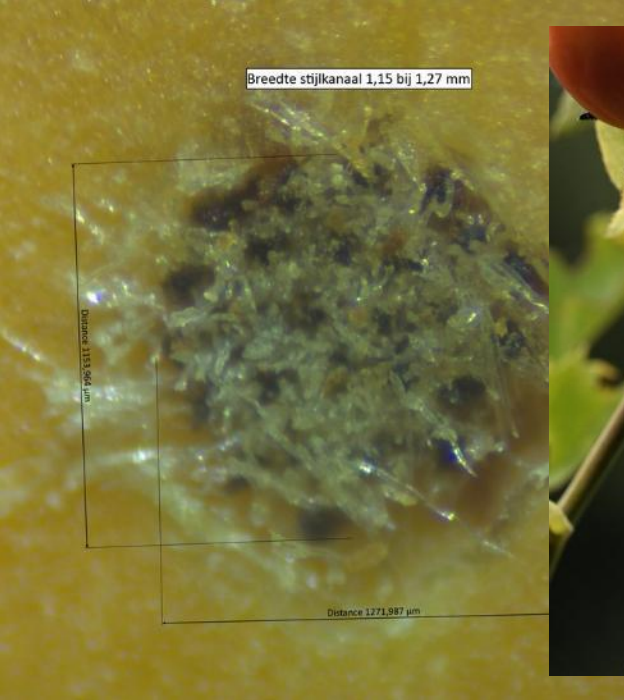
Rosa x bishopii

- Dit is de hybride tussen Rosa micrantha (Kleinbloemige roos) en Rosa agrestis (Kraagroos). Omdat de ouders al heel zeldzaam zijn, geldt dat des te meer voor hun hybride: vier struiken op een kalkgrasland in Zuid-Limburg..
- Blaadjes ovaal tot langwerpig-elliptisch met duidelijk wigvormige bladvoet. Bloem- en bottelsteel sterk bekleerd. Stijlkanaal smal ($<0,8$ mm).
- Verder de gebruikelijke kenmerken van rozen uit de Egelantierrozengroep: blaadjes aan de gehele onderzijde dicht bezet met kleverige kort gesteelde klieren, die bij wrijven naar appels of wijn geuren. Indien tevens behaard, dan de beklieving opvallender dan de beharing.

Rosa x deseglisei

- Dit is de hybride tussen *Rosa arvensis* (Bosroos) en *Rosa corymbifera* (Heggenroos). Weinig bekend over de verspreiding in Nederland: alleen enkele waarnemingen van Bert Maes uit Zuid-Limburg en Friesland. Zuid-Limburg valt te verwachten, beide ouders zijn hier niet zeldzaam. Friesland is een ander verhaal omdat *Rosa arvensis* hier niet voorkomt. Wellicht verwarring met *Rosa x timbalii*: een hybride die pas enkele jaren herkend wordt.
- *Rosa x deseglisei* lijkt op Heggenroos. Ze verschilt hiervan omdat de bottelsteel en soms ook de bottel gesteelde kliertjes heeft. In tegenstelling tot *Rosa x timbalii* is de hoofdnerf onderkant blad niet beklierd en is de bladrand meestal enkelvoudig, soms onregelmatig dubbel gezaagd. Bij *Rosa x timbalii* is de bladrand dubbel tot meervoudig gezaagd.
- Foto's hiernaast uit het boek van Arnout Zwaenepoel.

Rosa x dumalis

- Dit is de hybride tussen Rosa squarrosa (Beklierde hondsroos) en Rosa vosagiaca (Kale struweelroos). Weinig bekend over de verspreiding: waarschijnlijk zeer zeldzaam, gezien de zeldzaamheid van de ouders.
- Rosa x dumalis is een dwergstruikje van 40 tot 60 cm hoog, met felroze bloemen en een stielkanaal van 0,9-1,2 mm breed. Rosa x dumalis lijkt op Rosa x subcanina. Ze verschilt hiervan door het formaat, de felroze bloemen en de blaadjes die aan de onderzijde bekleerd zijn op de middennerf.

Rosa x magerisonii

- Dit is de hybride tussen Rosa caesia (Behaarde struweelroos) en Rosa spinosissima (Duinroos). Aangetroffen op de Waddeneilanden. Gezien de zeldzaamheid van Rosa caesia is ook de hybride zeer zeldzaam.
- De hybride vrouwelijke Duinroos x mannelijke Behaarde struweelroos lijkt op een Duinroos (Rosa spinosissima). Ze verschilt hiervan door het bezit van enkele duidelijk gekromde stevige stekels, samen met de typische flauw gebogen of rechte en naaldvormige stekeltjes van Duinroos. Het aantal deelblaadjes loopt uiteen van 5-9. De bottels zijn variabel van vorm, tussen deze van de ouders in. De bloemstelen zijn niet beklierd.
- Vrouwelijke behaarde struweelroos x mannelijke Duinroos lijkt op Behaarde struweelroos (Rosa caesia). Ze verschilt hiervan door het bezit van gevarieerde stekels: hakig, flauw gebogen, recht en naaldvormig. De stengels en twijgen zijn vaak wijnrood tot purper-zwart gepigmenteerd. Het aantal deelblaadjes loopt uiteen van 5-9. De kelk is opgericht en het stijlkanaal is breed.
- Foto's hiernaast uit het boek van Arnout Zwaenepoel.

Rosa x suberecta

- Dit is de hybride tussen Rosa sherardii (Berijpte viltroos) en Rosa rubiginosa (Egelantier). Heel recent is de vondst in Friesland. Waarschijnlijk is deze hybride tussen 2011 en 2020 ook aangetroffen in het Zwanenwater.
- Kenmerkend zijn de egelantierklieren op de bladschijf. Naast de slanke stekels van een Viltroos heeft de roos ook forse hakige stekels van een egelantier.
- De roos verschilt van Rosa x avrayensis door de forse bottels met recht opstaande kelkbladen en het brede stielkanaal.